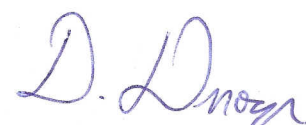

dr Dominik Drzazga
Zakład Zarządzania Miastem
Katedra Zarządzania Miastem i Regionem
Wydział Zarządzania, Uniwersytet Łódzki

AUTOREFERAT
przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych
(wersja w języku polskim)

Łódź, kwiecień 2019 r.

SPIS TREŚCI

1. Imię i Nazwisko	3
2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.....	3
2.1. Dane podstawowe	3
2.2. Ogólna charakterystyka wykształcenia, sylwetki naukowej i przebiegu kariery zawodowej..	3
3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych	5
4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017 r. poz. 1789) ..	5
4.1. Tytuł osiągnięcia naukowego.....	5
4.2. Autor, tytuł publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy	5
4.3. Omówienie celu naukowego wskazanej pracy i osiągniętych wyników wraz z ich ewentualnym wykorzystaniem.....	6
4.3.1. Identyfikacja problemu badawczego	6
4.3.2. Pytania badawcze	10
4.3.3. Hipotezy badawcze	11
4.3.4. Cele pracy.....	12
4.3.5. Konceptualizacja założeń badawczych, metoda i źródła informacji.....	13
4.3.6. Struktura treści pracy.....	16
4.3.7. Wyniki	17
4.3.8. Oryginalność pracy i możliwości jej wykorzystania	19
4.3.9. Przywoływana literatura	20
5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych.....	21
5.1. Przywoływana literatura	22

1. Imię i Nazwisko

Dominik Drzazga

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

2.1. Dane podstawowe

Uzyskany stopień naukowy: **doktor nauk ekonomicznych w dyscyplinie nauk o zarządzaniu** ze specjalnością w zakresie zarządzania miastem i regionem, nadany uchwałą Rady Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego w dn. 14 marca 2005 r.

Tytuł rozprawy doktorskiej: *Interaktywny model proekologicznego zarządzania gospodarką energetyczną i przestrzenną w rozwoju miast.*

Promotor: prof. dr hab. Tadeusz Markowski (Uniwersytet Łódzki, Wydział Zarządzania, Katedra Zarządzania Miastem i Regionem).

Recenzenci: prof. dr hab. Tadeusz Borys (Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wydział Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze, Katedra Zarządzania Jakością i Środowiskiem); prof. dr hab. inż. Jerzy S. Zieliński (Uniwersytet Łódzki, Wydział Zarządzania, Katedra Informatyki).

Uzyskany tytuł zawodowy: **magister ochrony środowiska ze specjalnością w zakresie planowania i zarządzania środowiskiem**; Uniwersytet Łódzki, Wydział Biologii i Nauk o Ziemi, dn. 05 lipca 1999 r.

Tytuł pracy magisterskiej: *Racjonalizacja użytkowania energii cieplnej w sektorze komunalno-bytowym gospodarki narodowej na przykładzie Łodzi.*

Promotor: prof. dr hab. Tadeusz Markowski (Uniwersytet Łódzki, Wydział Zarządzania, Katedra Zarządzania Miastem i Regionem).

2.2. Ogólna charakterystyka wykształcenia, sylwetki naukowej i przebiegu kariery zawodowej

Po zdaniu egzaminu dojrzałości i ukończeniu liceum ogólnokształcącego rozpocząłem, w październiku 1994 roku, 5-letnie, jednolite studia magisterskie na Uniwersytecie Łódzkim,

na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi na **kierunku ochrona środowiska**. Po ukończeniu pierwszego, 3-letniego etapu nauki o charakterze ogólnym i interdyscyplinarnym, dokonałem wyboru dwóch bloków specjalistycznych realizowanych podczas IV i V roku studiów:

- magisterskiego: planowanie i polityka ochrony środowiska (Zakład Zarządzania Miastem i Regionem, Wydział Zarządzania UŁ, kierownik: prof. dr hab. Tadeusz Markowski),
- dodatkowego: konserwatorska ochrony przyrody (Katedra Botaniki – Zakład Ochrony Przyrody, Wydział Biologii i Nauk o Ziemi UŁ, kierownik: prof. dr hab. Romuald Olaczek),

Wybór ten w znacznej mierze ukierunkował moje późniejsze zainteresowania naukowe.

Studia magisterskie ukończyłem 5 lipca 1999 r., z wynikiem bardzo dobrym, broniąc pracę magisterską pt. *Racjonalizacja użytkowania energii cieplnej w sektorze komunalno-bytowym gospodarki narodowej na przykładzie Łodzi* (promotor: prof. dr hab. T. Markowski) i uzyskując tytuł zawodowy **magistra ochrony środowiska ze specjalnością w zakresie planowania i zarządzania środowiskiem**.

W latach 2000 – 2004 odbyłemienne, stacjonarne studia doktoranckie w zakresie Nauk o Zarządzaniu na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego ze specjalizacją: zarządzanie miastem i regionem (Katedra Zarządzania Miastem i Regionem UŁ). Po obronie rozprawy doktorskiej pt. *Interaktywny model proekologicznego zarządzania gospodarką energetyczną i przestrzenną w rozwoju miast*, uzyskałem stopień naukowy **doktora nauk ekonomicznych w dyscyplinie nauk o zarządzaniu** ze specjalnością w zakresie zarządzania miastem i regionem (2005.03.14).

Po pierwszym roku studiów doktoranckich zostałem zatrudniony na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego na etacie naukowo-dydaktycznym początkowo (2001.10.01 – 2005.04.14) jako asystent w Katedrze Zarządzania Miastem i Regionem na Wydziale Zarządzania UŁ (od 2002.11.01 – przydział organizacyjny w ramach Katedry do Zakładu Zarządzania Miastem), a następnie (od 2005.04.15 – obecnie) jako adiunkt w Zakładzie Zarządzania Miastem, Katedrze Zarządzania Miastem i Regionem, gdzie prowadzę prace naukowo-badawcze i dydaktyczne (scharakteryzowane bliżej w załączniku 5).

W latach akademickich: 2009/2010, 2010/2011, 2011/2012, 2012/2013 prowadziłem również (poza Uniwersytetem Łódzkim) zajęcia dydaktyczne (wykłady) z przedmiotu zarządzanie środowiskowe, na specjalności: „Ekologia europejska” realizowanej w ramach projektu „Rozwój Wyższej Szkoły Studiów Międzynarodowych w Łodzi poprzez tworzenie inno-

wacyjnych specjalności” przy finansowym udziale Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (umowa o dzieło w Wyższej Szkole Studiów Międzynarodowych w Łodzi).

W okresie od 01.05.2011 do 30.06.2012 byłem ponadto zatrudniony jako pracownik samorządowy w Biurze Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi, na stanowisku głównego projektanta (pracując w zespole ds. opracowania strategii rozwoju województwa łódzkiego), co pozwoliło mi na zacieśnienie kontaktów z praktyką.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

Od 2005.04.15 – obecnie, **adiunkt** w Zakładzie Zarządzania Miastem, Katedra Zarządzania Miastem i Regionem na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego.

Od 2001.10.01 do 2005.04.14, **asystent** w Katedrze Zarządzania Miastem i Regionem na Wydziale Zarządzania UŁ (od 2002.11.01 – przydział organizacyjny w ramach Katedry do Zakładu Zarządzania Miastem).

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017 r. poz. 1789)

4.1. Tytuł osiągnięcia naukowego

Monografia naukowa pt.: *Systemowe uwarunkowania planowania przestrzennego jako instrumentu osiągania sustensywnego rozwoju*

4.2. Autor, tytuł publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy

Autor: Dominik Drzazga

Tytuł publikacji: *Systemowe uwarunkowania planowania przestrzennego jako instrumentu osiągania sustensywnego rozwoju*

Wydawnictwo: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

Rok wydania: 2018

Recenzent wydawniczy: dr hab. Piotr Bury, prof. UJK (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Wydział Prawa, Administracji i Zarządzania)

4.3. Omówienie celu naukowego wskazanej pracy i osiągniętych wyników wraz z ich ewentualnym wykorzystaniem

4.3.1. Identyfikacja problemu badawczego

Planowanie jako działalność człowieka można rozpatrywać z dwojakiego punktu widzenia. W tzw. ujęciu prakseologicznym, jest ono logicznie uporządkowanym w czasie zbiorem czynności prowadzących do osiągnięcia celów określonych przez podmiot planujący stosownie do tego co stanowi przedmiot planowania. Jednym z przedmiotów planowania może być zagospodarowanie przestrzenne, w przypadku którego uwidacznia się jeszcze jeden wymiar planowania – regulacyjny, tj. związany z interwencyjnym oddziaływaniem państwa na przedmiot planowania, którym jest fizyczna przestrzeń.

Planowanie w wymiarze regulacyjnym jest więc formą (instrumentem) interwencji państwa (władzy publicznej) w ułomne (zawodne) mechanizmy rynkowe. W praktyce wykorzystywane jest jako instrument służący usprawnianiu określonych rynków odznaczających się różnymi wadami (np.: planowanie energetyczne, związane jest z monopolizacją rynków energii; planowanie użytkowania zasobów naturalnych związane jest z występowaniem efektów zewnętrznych jak i ich ograniczeniami w ich podaży). W przypadku rynku gruntów, który też jest – *de facto* – szczególnym rodzajem zasobu naturalnego (powierzchnia ziemi jest zasobem nieodnawialnym), uzasadnieniem potrzeby planowania w odniesieniu do procesów zagospodarowywania przestrzeni jest stałość podaży gruntów (w sensie absolutnym), przy równoczesnym, systematycznym wzroście popytu na ten zasób; inne istotne problemy wiążące się z użytkowaniem gospodarczym terenów to występowanie negatywnych, technologicznych efektów zewnętrznych, generujących koszty społeczne oraz potrzeba dokonania przestrzennej alokacji dóbr publicznych dostarczanych przez państwo.

Podstawową intencją przyświecającą interwencyjnemu oddziaływaniu państwa w zakresie sposobów użytkowania gruntów przez podmioty gospodarcze, jest określenie interesów publicznych w gospodarowaniu gruntami i doprowadzenie do zbieżności z nim celów gospodarowania przyświecających podmiotom prywatnym. Mechanizm „uzgadniania” publicznych i prywatnych interesów (celów) odnośnie do zagospodarowania przestrzeni, odby-

wa się w ramach formułowania polityki przestrzennej państwa. Proces ten zazwyczaj ma miejsce na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, a współcześnie także może i powinien odbywać się również w innych ujęciach przestrzennych – np. w obszarach funkcjonalnych. Formułowanie celów polityki publicznej odnośnie zagospodarowania przestrzeni nie jest jednak oparte wyłącznie na przesłankach merytorycznych, czy naukowych, ale obarczone jest obciążeniami wynikającymi z ułomnego funkcjonowania instytucji publicznych, które w nauce ekonomii omawiane są w ramach teorii wyboru publicznego (ekonomiczna teoria polityki – nowa ekonomia polityczna). Odnosząc tezy tej teorii do kwestii związanych z formułowaniem celów i kierunków polityki przestrzennej, stwierdzić można, że opracowywanie planów zagospodarowania (będących instrumentami realizacji polityki) jest (co do zasady) działaniem nastawionym na osiągnięcie pozytywnych skutków ogólnospołecznych w długim okresie czasu; jako takie niestety nie stanowi ono przedmiotu szczególnego zainteresowania polityków, ponieważ władza publiczna preferuje posunięcia taktyczne, doraźne – tj. zapewniające wzrost poparcie społecznego w krótkim okresie czasu (w okresach wyborczych), a nie strategiczne, tj. przynoszące korzyści nie tylko obecnym, ale w znacznej mierze przyszłym pokoleniom. Upolitycznienie decyzji podejmowanych odnośnie planowania przestrzennego, zarówno tych: **a)** dotyczących powszechnie obowiązujących regulacji w systemie planowania (kwestie legislacyjne) oraz określenia ogólnych zasad i kierunków zagospodarowania przestrzeni (poziom krajowy i regionalny planowania), jak i – **b)** sposobów zagospodarowania i zabudowy konkretnych terenów (miejscowe planowanie przestrzenne) powoduje nieskuteczność planowania przestrzennego jako:

- narzędzia mającego zapobiegać powstawaniu negatywnych technologicznych efektów zewnętrznych lub ich internalizacji;
- narzędzia służącego dostarczaniu dóbr publicznych: kształtowania przestrzeni publicznej i reglamentacji dostępu do niej;
- instrumentu zapewniania długookresowego i trwałego użytkowania przestrzeni, tak antropogenicznej jak i przyrodniczej.

Ułomności instytucjonalne systemu planowania przestrzennego powodują, iż nie stanowi ono narzędzia kreowania ładu w zagospodarowaniu przestrzennym. Nieskuteczność planowania wynika w szczególności z tego iż w praktyce, jest ono pozbawione szeregu istotnych cech takich jak:

- kompleksowość, holistyczność – w planowaniu brak całościowego ujmowania problematyki społeczno-gospodarczej, przestrzennej i środowiskowej w planowaniu,

zgodnie z paradygmatem sustensywnego rozwoju (w praktyce objawia się to traktowaniem planowania jako narzędzia kształtowania zabudowy, infrastruktury itp.); planowanie jest holistyczne ale tylko w sensie deklaratywnym;

- integracja – brak faktycznego zintegrowania procedur planowania społeczno-gospodarczego, przestrzennego i ochrony środowiska;
- systemowość – plany sporządzane na poszczególnych szczeblach administrowania w układach terytorialnych – nie tworzą spójnego systemu regulacji zagospodarowania przestrzennego;
- prorynkowość – ograniczony jest zakres ekonomizacji planowania przestrzennego, tzn. wykorzystania instrumentów ekonomicznych w realizacji planów.

Przegląd piśmiennictwa dokonany na potrzeby opracowania omawianej rozprawy wykazał, że problematyka oceny funkcjonowania systemu planowania przestrzennego w Polsce nie jest zagadnieniem często podejmowanym w literaturze. Do najbardziej zbliżonych tematycznie i interesujących, tj. kompleksowych opracowań poświęconych ocenie funkcjonowania systemu planowania przestrzennego w Polsce należy zaliczyć w szczególności prace dwie prace: A. Jędraszki [2005] oraz A. Nowaka [2017].

Pierwsza z nich, praca A. Jędraszki, stanowi krytyczną analizę skuteczności planowania przestrzennego w Polsce. Z racji upływu czasu treść pracy nie dotyczy już wszystkich współczesnych problemów, m.in. także z tego powodu, że od momentu jej publikacji do chwili obecnej regulacje prawne systemu planowania przestrzennego podlegały zmianom (nowelizacje ustawy o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, a także przyjęcie nowej *Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju 2030*). Wiele krytycznych uwag co do skuteczności planowania w Polsce sformułowanych przez jej Autora pozostaje jednak (niestety) nadal aktualnych. Oryginalną wartością tej pracy jest porównanie skuteczności krajowych rozwiązań w zakresie planowania z procedurami w Republice Federalnej Niemiec.

Praca A. Nowaka opublikowana na krótko przed napisaniem niniejszej rozprawy, podejmuje po części zbliżone tematycznie wątki (głównie w części teoretycznej), jednak w części empirycznej Autor koncentruje się przede wszystkim na wykazaniu nieskuteczności lokalnych władz samorządowych w sferze planowania zagospodarowania przestrzennego.

Interesującymi pracami dotyczącymi problematyki planowania przestrzennego są również publikacje: J. Sołtysa [2008] oraz M. Belof [2013] i W. A. Gorzyna-Wilkowskiego [2013].

J. Sołtys w swej pracy dokonał przeglądu, charakterystyki i oceny różnych metod wykorzystywanych w procesie opracowywania planów strategicznych zagospodarowania prze-

strzennego na poziomie gminnym. Praca ta jest jednym z nielicznych opracowań poświęconych metodologii planowania, powstałym w polskim piśmiennictwie od czasów publikacji J. Leśniaka [1985], podejmującej problematykę planowania w sposób kompleksowy, a także pracy Bolesława Malisza [1981, s. 84-91, 118-260], traktującej szczegółowo o planowaniu układów osadniczych.

Praca M. Belof jest analizą i oceną polskich doświadczeń w zakresie regionalnego planowania przestrzennego od momentu wprowadzenia podziału administracyjnego kraju na 16 województw. Również W. A. Gorzym-Wilkowski poświęcił swą pracę zagadnieniom planowania przestrzennego regionalnego w Polsce, ocenie aktualnych rozwiązań jak i sformułowaniu rekomendacji.

Wśród innych, aktualnych prac dotyczących problematyki planowania przestrzennego w Polsce wskazać można także publikacje: H. Izdebskiego [2013] i A. Noworóla [2013] oraz praca H. Izdebskiego, A. Nelickiego i I. Zachariasza [2007].

Książka H. Izdebskiego podejmuje problem doktryny planowania przestrzennego rozpatrywanej przede wszystkim z punktu widzenia urbanistyki i jako taka – w ograniczonym zakresie odnosi się do problematyki planowania wielko-przestrzennego oraz relacji systemowych w planowaniu.

Praca A. Noworóla dotyczy natomiast ogólniejszego niejako zagadnienia jakim jest planowanie rozwoju w ujęciu terytorialnym. Jej Autor koncentruje się więc ograniczonym stopniu na wątkach przestrzennych planowania, w znacznej mierze poświęcając uwagę problematyce aspektów społeczno-ekonomicznych planowania.

Opracowanie H. Izdebskiego, A. Nelickiego i I. Zachariasza dotyczy z kolei zagadnień planowania przestrzennego w kontekście legislacyjnym. Autorzy oceniają obowiązujące w Polsce rozwiązania prawne w kontekście standardów prawnych przyjmowanych w państwach demokratycznych. Praca koncentruje się na aspektach lokalnych planowania przestrzennego.

Znaczna część publikacji poświęconych systemowi planowania przestrzennego w Polsce ujmuje to zagadnienie w kontekście formalno-prawnym, tzn. zostały opracowane jako komentarz do obowiązujących przepisów. Przykładem takiej pracy może być np. publikacja Z. Niewiadomskiego [2003].

Ponadto wśród opracowań zwartych wskazać można również na prace ukazujące problematykę planowania przestrzennego od strony teorii i praktyki urbanistycznej [np. J. M. Chmielewski, 2005, 2010, 2016].

Niniejsza praca przedstawia planowanie przestrzenne z punktu widzenia nurtu ekonomii zajmującego się problematyką ekonomii środowiska i zasobów naturalnych. W tym kon-

tekście planowanie rozpatrywane jest jako instrument potencjalnie umożliwiający kształtowanie przestrzeni zgodnie z paradygmatem rozwoju sustensywnego.

Podejmując problematykę związaną z oceną skuteczności systemu planowania przestrzennego w kontekście paradygmatu sustensywnego rozwoju, autor charakteryzowanej pracy w świadomy sposób ukierunkował swoje rozważania na aspekty środowiskowo-przyrodnicze, tzn. na ocenę w jakiej mierze system planowania pozwala ochronić i zachować walory środowiska przyrodniczego? Takie ujęcie – celowe zawężenie tematu – wynika po części z osobistych zainteresowań, a po części także z tego, że geneza koncepcji *sustainability* tkwi w narastającym konflikcie między celami rozwoju społeczno-gospodarczego, a potrzebami ochrony środowiska przyrodniczego. Można powiedzieć, (upraszczając nieco), że w wymiarze przestrzennym konflikt ten sprowadza się do sprzeczności między antropogenicznym zagospodarowaniem terenów, a przyrodą i naturalnym krajobrazem. Planowanie jest więc postrzegane przez autora jako potencjalne narzędzie mogące – mniej lub bardziej skutecznie – harmonizować potrzeby ludzkie co do użytkowania przestrzeni z koniecznością, a nawet obowiązkiem ludzkości do zachowywania pewnych obszarów przyrody w możliwie jak najmniej przekształconym, naturalnym, a nawet pierwotnym stanie. Takie ujęcie tematu spowodowało dobór określonych treści stanowiących podstawę teoretyczną pracy (rozdziały 1 i 2), a także zdeterminowało sposób formułowania wniosków co do oceny rozwiązań instytucjonalnych w polskim systemie planowania i rekomendacji ukierunkowanych na jego usprawnienie (rozdz. 5 pracy).

4.3.2. Pytania badawcze

Mając na uwadze zidentyfikowane wyżej problemy badawcze związane z ograniczeniami w skuteczności planowania przestrzennego postawić można szczegółowe pytania badawcze wymienione poniżej:

1. Czy planowanie przestrzenne stanowi skuteczny instrument koordynacji procesów zagospodarowania przestrzennego i prowadzi do kształtowania ładu w zagospodarowaniu przestrzennym?
2. Czy system planowania rozwoju w Polsce w układach terytorialnych jest zintegrowany (czy zachodzi integracja planowania zagospodarowania przestrzennego z planowaniem społeczno-gospodarczym oraz planowania w zakresie ochrony środowiska)?
3. W jaki sposób ukształtowane są formalne powiązania instytucjonalno-organizacyjne między poszczególnymi poziomami planowania przestrzennego w Polsce (lokalnym – regio-

nalnym – krajowym)? Czy powiązania te tworzą spójny system regulacji zachowań przestrzennych podmiotów gospodarujących?

4. Jakie są przyczyny ograniczonej skuteczności planowania przestrzennego, na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym?

4.3.3. Hipotezy badawcze

Mając na uwadze wstępnie zidentyfikowane problemy i postawione pytania badawcze sformułować można **hipotezę główną: nieskuteczność planowania przestrzennego w Polsce jako instrumentu służącego osiągnięciu sustensywnego rozwoju wynika z jego asystemowego charakteru**. Na podstawie postawionych wyżej pytań sformułowano szczegółowe, robocze hipotezy pomocnicze. Hipotezy pomocnicze:

1. Planowanie przestrzenne nie stanowi skutecznego instrumentu koordynacji procesów zagospodarowania przestrzennego w szczególności na poziomie regionalnym i krajowym i nie prowadzi do osiągnięcia ładu w zagospodarowaniu przestrzennym.
2. Asystemowość planowania przejawia się nieskutecznością w koordynacji działań sektorowych co wynika z braku integracji planowania społeczno-gospodarczego, planowania przestrzennego, a także programowania ochrony środowiska i planowania ochrony obszarowej przyrody, krajobrazu oraz dóbr kultury.
3. Powiązania instytucjonalno-organizacyjne między poszczególnymi poziomami planowania przestrzennego w Polsce (lokalnym – regionalnym – krajowym) nie są właściwie (tj. zgodnie z zasadą subsydiarności) określone, co powoduje, iż plany zagospodarowania przestrzennego opracowywane na różnych poziomach administrowania terytorium kraju nie uzupełniają się, tzn. nie tworzą spójnego systemu regulacji zachowań przestrzennych podmiotów gospodarujących.
4. Istotnym ograniczeniem skuteczności systemu planowania jest wyłączenie indykatywny charakter planowania ponadlokalnego, tj. brak wiążących ustaleń (regulacji) w planach sporządzanych na poziomie regionalnym i krajowym.
5. Nieskuteczność planowania przestrzennego wynika z ograniczonego wykorzystania instrumentów ekonomicznych w realizacji planów przestrzennych, w szczególności na poziomie lokalnym.
6. Ograniczeniem skuteczności i elastyczności planowania przestrzennego na poziomie lokalnym jest mała różnorodność instrumentów regulacyjnych, służących operacjonalizacji ogólnych kierunków rozwoju przestrzennego określonych w aktach polityki przestrzennej (studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego).

7. Niska skuteczność planowania wynika ze stosowania tradycyjnego podejścia do sporządzania planów w układach administracyjnych, a nie obszarach funkcjonalnych i/lub problemowych (dominacja ujęcia administracyjnego nad podejściem funkcjonalnym w planowaniu).
8. Wykorzystywanie w systemie zarządzania rozwojem tzw. ustaw specjalnych stanowi ograniczenie funkcji planowania i prowadzi do dezintegracji systemu planowania przestrzennego.

4.3.4. Cele pracy

Sformułowane wyżej hipotezy robocze stały się podstawą do określenia szczegółowych celów badawczych pracy, którymi były:

1. Charakterystyka podstaw teoretycznych planowania przestrzennego z uwzględnieniem odniesienia do koncepcji *sustensywnego* rozwoju.
2. Konceptualizacja założeń i charakterystyka elementów systemu planowania przestrzennego.
3. Określenie warunków skuteczności planowania przestrzennego jako instrumentu koordynacji procesów zagospodarowania przestrzennego oraz jako narzędzia osiągania ładu zagospodarowania przestrzennego (część teoretyczna pracy). Porównanie założeń teoretycznych z rozwiązaniami formalno-prawnymi systemu planowania przestrzennego w Polsce na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym (część empiryczna pracy).
4. Charakterystyka i analiza powiązań instytucjonalno-organizacyjnych między poszczególnymi poziomami planowania przestrzennego w Polsce (lokalnym – regionalnym – krajowym). Dokonanie przeglądu instrumentów wykorzystywanych w systemie planowania przestrzennego. Ocena skuteczności rozwiązań instytucjonalno-organizacyjnych w systemie planowania przestrzennego w kontekście paradygmatu rozwoju *sustensywnego*. Identyfikacja ułomności instytucjonalnych w systemie planowania przestrzennego w Polsce.
5. Ocena integracji planowania przestrzennego z planowaniem społeczno-gospodarczym, a także programowaniem ochrony środowiska i planowaniem ochrony obszarowej przyrody, krajobrazu oraz dóbr kultury, w świetle obowiązujących rozwiązań instytucjonalnych.
6. Sformułowanie rekomendacji w zakresie usprawnienia funkcjonowania systemu planowania przestrzennego w Polsce, ukierunkowanych na poprawę spójności regulacji planistycznych. Dokonanie charakterystyki proponowanych rozwiązań instytucjonalno-organizacyjnych w układzie lokalnym – regionalnym – krajowym.

4.3.5. Konceptualizacja założeń badawczych, metoda i źródła informacji

Przygotowując pracę założono, że jej zasadniczym efektem będzie ocena skuteczności polskiego systemu planowania, dokonana w świetle ujęcia teoretycznego obejmującego charakterystykę przyczyn i konceptualizację planowania, przedstawioną w pierwszych trzech rozdziałach pracy. Należy podkreślić, że walor uniwersalności tego typu studiów i analiz jest zawsze ograniczony; dokonana w niniejszej pracy ocena systemu odnosi się bowiem do specyfiki problemów istniejących w ramach określonych rozwiązań instytucjonalnych stosowanych w danym, rozpatrywanym systemie planowania (w tym przypadku w Polsce). Można więc powiedzieć, że praca stanowi swoisty opis przypadku i jako taka wpisuje się w konwencję badawczą dość powszechnie stosowaną w naukach o zarządzaniu.

Ocena skuteczności planowania przestrzennego oznaczać powinna *de facto* określenie stopnia osiągnięcia celów polityki przestrzennej. Jeżeli przyjąć, iż celem tym jest – w najbardziej ogólnym ujęciu – ład przestrzenny jako jeden z ładów cząstkowych sustensywnego rozwoju (jak przyjęto w dalszej części pracy), ocena skuteczności planowania powinna być oceną stopnia osiągnięcia ładu przestrzennego. Mając jednak na uwadze problemy związane z samą konceptualizacją ładu przestrzennego jak i wynikające z tego trudności pomiaru stopnia ładu w zagospodarowania przestrzennym, można stwierdzić, że tak rozumiana ocena skuteczności planowania jest niezwykle trudna do przeprowadzenia i dość subiektywna (co wynika z różnych ujęć co do sposobu mierzenia ładu).

Do wykonania oceny skuteczności planowania można jednak podejść nieco inaczej tzn. przyjąć, że skuteczność uwarunkowana jest wyposażeniem polityki przestrzennej w odpowiednie narzędzia umożliwiające osiąganie ładu przestrzennego, tworzące spójny i uzupełniający się system regulacji procesów zagospodarowania przestrzennego – „podstawą oceny skuteczności w planowaniu przestrzennym powinien być ład przestrzenny kreowany przez narzędzia polityki przestrzennej” [por.: Szaja, 2016, s. 106; Ziobrowski, 1998, s. 57-62]. Ocena skuteczności planowania może być więc poniekąd utożsamiana z oceną systemu planowania przestrzennego jako zbioru spójnych, uzupełniających się instrumentów służących regulacji procesów zagospodarowania przestrzennego w tych obszarach gdzie mechanizmy rynkowe nie tworzą impulsów do sustensywnego użytkowania przestrzeni (w szczególności ochrony i zachowywania jej najcenniejszych walorów).

Mając na uwadze refleksje Kotarbińskiego [2000, s. 76] odnoszące się do prakseologii, można powiedzieć, że ocena systemu planowania przestrzennego w Polsce jest oceną dokładności, czyli oceną na ile system ten odpowiada wzorcowi, który w tym przypadku został

określony w części teoretycznej niniejszej pracy (rozdział 3). Opracowanie teoretycznego wzorca systemu planowania samo w sobie jest jednak również bardzo trudne i skomplikowane, o ile w ogóle możliwe, ze względu na to, że planowanie jako pewien zbiór metod działania podlegała ciągłej ewolucji wraz ze zmieniającym się przedmiotem planowania – zagospodarowaniem przestrzennym.

Należy podkreślić, że teoretyczne koncepcje planowania kształtują się i podlegają ciągłym zmianom pod wpływem obserwacji praktyki planistycznej, która z kolei zmienia się wraz z uwarunkowaniami społeczno-gospodarczymi i ustrojowo-politycznymi. To powoduje, że planowanie przestrzenne nie tylko w ujęciu praktycznym, ale również teoretycznym nie stanowi ugruntowanego zbioru wiedzy; wobec czego wszelkie wypowiedzi na jego temat odnoszą się – z natury rzeczy do konkretnych i istniejących w określonym czasie rozwiązań instytucjonalnych. To właśnie jest powodem ograniczonej uniwersalności analiz i ocen rozwiązań instytucjonalnych, których przedmiotem jest zawsze planowanie przestrzenne praktykowane w jakimś miejscu i czasie.

Podstawę naukowego warsztatu badawczego stanowi analiza opisowa poprzedzona przeglądem krajowej i zagranicznej literatury przedmiotu z zakresu: wybranych aspektów ekonomii dobrobytu (teoria efektów zewnętrznych, teoria dóbr publicznych, teoria wyboru publicznego), problematyki planowania, w szczególności planowania przestrzennego, urbanistyki i ogólnie – gospodarki przestrzennej, a także opracowań odnoszących się do problematyki trwałego i zrównoważonego rozwoju (*sustensywnego* rozwoju). Analiza literatury stała się podstawą do scharakteryzowania teoretycznych przesłanek planowania (rozdziały 1 i 2) oraz konceptualizacji podstawowych elementów systemu planowania przestrzennego, które zostały opisane w rozdziale trzecim. Treść tego rozdziału można potraktować jako uogólnioną, względnie uniwersalną (mając jednak na uwadze poczynione wyżej zastrzeżenia), model systemu planowania. W części empirycznej pracy (rozdział 4) scharakteryzowany został funkcjonujący w Polsce system planowania zagospodarowania przestrzennego w oparciu o analizę regulacji prawnych oraz wybranych aktów planowania na poziomie krajowym (Konceptja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030) i regionalnym (plany zagospodarowania przestrzennego województw). Istota badań polegała więc na porównaniu stosowanych w praktyce polskiego systemu planowania przestrzennego rozwiązań z założeniami modelowymi systemu planowania, których konceptualizacji dokonano w rozdziale 3 rozprawy. Efektem tych prac jest ocena ułomności instytucjonalnych systemu planowania przestrzennego dokonana w świetle założeń paradygmatu *sustensywnego* rozwoju, a także sformułowanie reko-

mendacji wskazujących możliwe usprawnienia systemu planowania przestrzennego w Polsce (rozdział 5).

Formułując ocenę systemu planowania i rekomendacje, autor pracy uwzględnił swoje doświadczenia i obserwacje dokonane w latach 2007 – 2015, zdobyte w toku prac eksperckich nad projektami dokumentów strategicznych różnej rangi:

- krajowej – na co złożyły się prace w Zespole Ekspertów Naukowych do spraw Zagospodarowania Przestrzennego Kraju powołanego przy Ministerstwie Rozwoju Regionalnego RP, w związku z opracowywaniem Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju na lata 2008-2033 (okres prac: 2007 - 2009);
- makroregionalnej – na co złożyły się prace w zespole ekspertów naukowych uczestniczących w opracowaniu "Koncepcji strategii rozwoju Makroregionu Polski Centralnej 2030" (Strategia Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030), 2014 r.;
- regionalnej – na co złożyły się prace w Biurze Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego, w zespole ds. opracowania strategii rozwoju województwa łódzkiego (okres prac: 2011 – 2012);
- lokalnej – na co złożył się prace w Zespole Ekspertów Naukowych opracowującego projekt Zintegrowanej Strategii Rozwoju Powiatu Wieruszowskiego na lata 2014 – 2020 (2013 r.);
- dla układów funkcjonalnych, na co złożyły się prace w ramach projektu badawczego „Systemowe wsparcie procesów zarządzania w JST” (projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet V, Działanie 5.2, Poddziałanie 5.2.2), realizacja zadania 3: "Wsparcie dla procesów dot. planowania w obszarach funkcjonalnych" - udział w pracach zespołu opracowującego Zintegrowaną strategię rozwoju Warszawsko-Łódzkiego Obszaru Funkcjonalnego" (2015 r.).

Przy ocenie skuteczności systemu planowania przestrzennego oraz formułowaniu rekomendacji, autor wykorzystał również rezultaty uzyskane w toku prac eksperckich nad *Koncepcją systemu zintegrowanego planowania rozwoju w Polsce*, prowadzonych ramach działalności Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN w latach 2014-2016. Prace te polegały na przeprowadzaniu dyskusji problemowej nt. problematyki zintegrowanego planowania rozwoju z ekspertami reprezentującymi różne dziedziny nauki i praktyki (regionali-

stykę, urbanistykę, planowanie przestrzenne, ekonomię, zarządzanie publiczne), a ich efektem jest opracowanie przygotowane we współautorstwie z T. Markowskim.

4.3.6. Struktura treści pracy

Podobnie jak w przypadku metodyki badań, przyjęty układ rozprawy, jest konsekwencją wyboru celu i zakresu merytorycznego pracy, które określiły przedstawioną niżej strukturę treści.

Omawiana praca składa się z pięciu rozdziałów poprzedzonych wstępem oraz opatrzonych zakończeniem.

W rozdziale pierwszym, noszącym tytuł *Problemy planowania zagospodarowania przestrzennego w ujęciu teorii ekonomicznych*, omówione zostały podstawy teoretyczne planowania w ujęciu teorii efektów zewnętrznych, dóbr publicznych oraz zagadnień związanych z kształtowaniem się renty gruntowej wynikającej. Zwrócono uwagę na kwestie związane nie tylko z ułomnością mechanizmów rynkowych, ale także z ułomnością instytucji publicznych (problem upolitycznienia), co stanowi przyczynę nieskuteczności planowania przestrzennego.

Rozdział drugi pt. *Gospodarowanie przestrzeni w kontekście paradygmatu rozwoju sustensywnego* rozpoczyna się od charakterystyki ogólnej koncepcji sustensywnego rozwoju w ujęciu pięciu ładów, po której dokonano bliższej charakterystyki pojęcia ładu przestrzennego dokonując próby jego szczegółowej konceptualizacji.

Rozdział trzeci zatytułowany *Teoretyczno-konceptualne podstawy planowania przestrzennego* poświęcony został omówieniu podstaw teoretycznych koncepcji planowania przestrzennego. Scharakteryzowane zostały takie zagadnienia jak: polityka przestrzenna, jej cele i instrumenty i relacje do ogólnej polityki rozwoju. W dalszej kolejności omówiono cele, funkcje, cechy planowania i jego zasady. Poruszono kwestię hierarchiczności planowania oraz typów planów i ujęć planistycznych.

W rozdziale czwartym, opatrzony tytułem *Charakterystyka systemu planowania przestrzennego w Polsce* opisano polski system planowania przestrzennego w ujęciu formalno-prawnym.

Na rozdział piąty pt. *Ocena funkcjonowania systemu planowania przestrzennego w Polsce w kontekście paradygmatu sustensywnego rozwoju i rekomendacje* składają się dwie części: w pierwszej dokonana została krytyczna ocena skuteczności systemu planowania, w drugiej natomiast sformułowano wnioski oraz rekomendacje dotyczące poprawy skuteczności systemu planowania, w szczególności w odniesieniu do kwestii wiążących się z jego środowiskowymi aspektami.

W **zakończeniu** dokonano podsumowania najistotniejszych zagadnień omawianych w niniejszej pracy oraz zestawiono tezy sformułowane w toku studiów teoretycznych i przeprowadzonych analiz systemu planowania przestrzennego w Polsce.

4.3.7. Wyniki

Do zasadniczych wyników omawianej pracy zaliczyć należy dokonanie oceny polskiego systemu planowania przestrzennego i sformułowanie rekomendacji co do kierunków jego zmian. Zagadnienia te zostały szczegółowo omówione w rozdziale piątym monografii; poniżej dokonano natomiast syntetycznego przeglądu najważniejszych rezultatów.

Dokonując **oceny systemu planowania przestrzennego**, stwierdzono, że w okresie transformacji ustrojowej w Polsce, planowanie przestrzenne **zatraciło swój kreatywny i całościowy charakter**, stało się planowaniem o charakterze regulacyjnym (a i to w ograniczonym zakresie), spełniającym wymogi legalizmu, ale niekoniecznie funkcjonalnym. Jest raczej zbiorem administracyjnych procedur prowadzących do lokalizacji inwestycji celu publicznego i innych obiektów budowlanych, a w znikomej mierze służy kreowaniu zagospodarowania w sposób pozwalający osiągnąć przestrzenne zrównoważenie trzech łańcuchów częściowych (ekonomicznego, społecznego, przyrodniczego) – łańcuch zintegrowany [por. np. *Koncepcja...*, 2001]. Jednym z najpoważniejszych skutków tego faktu jest zjawisko niekontrolowanego, chaotycznego rozprzestrzeniania się zabudowy [Drzazga, 2007a, s. 251].

Podsumowując, stwierdzić można, iż nieskuteczność planowania w kształtowaniu zagospodarowania przestrzennego zgodnie z paradygmatem *sustensywnego* rozwoju wynika w znacznej mierze z jego asystemowego charakteru w Polsce, na co składają się przede wszystkim następujące przyczyny [Drzazga, 2013a, s. 131-132]:

- informacyjny i indykatorywny (w praktyce) charakter planowania wielkoprzestrzennego powodujący, że PZPW i KPZK mają głównie deklaratorywny charakter, są obszernymi diagnozami, a ich funkcja koordynacyjna, w szczególności względem planowania lokalnego, jest *de facto* mocno ograniczona (brak wyraźnych ustaleń wiążących dla planowania lokalnego – w praktyce planowania funkcjonuje system miękkich uzgodnień, zamiast ustalania w planach warstwy treści wiążących dla planów niższego rzędu i warstwy treści indykatorywnych – rekomendowanych do wprowadzenia);
- generalna fakultatywność regulacyjnego (twardego) planowania miejscowego (MPZP), substytuowanego przez ułomne procedury wydawania decyzji WZiZT,

- znikome znaczenie praktyczne programów rządowych realizacji inwestycji celu publicznego, w „spajaniu” planowania w system;
- ograniczony zakres merytoryczny (rzeczowy) programów rządowych – głównie odnoszących się do infrastruktury technicznej – traktowanie programów rządowych jako narzędzi służących przede wszystkim realizacji inwestycji materialnych;
- niedostrzeganie, że koordynowania rozwoju przestrzennego w układzie kraj-region-gmina wymagają nie tylko inwestycje, ale w dużej mierze, także regulacje ukierunkowane na reglamentowanie wykorzystania określonych cennych walorów przestrzeni, co w obecnym systemie jest wyłącznie domeną planowania miejscowego, nie mającego powszechnego charakteru i podatnego na wpływy polityczne;
- marginalne praktyczne znaczenie regulacji ustawowych dotyczących możliwości wyznaczania obszarów funkcjonalnych na różnych poziomach terytorialnych planowania.

Mając na uwadze zidentyfikowane ułomności planowania przestrzennego, w końcowej części pracy sformułowano **rekomendacje** w odniesieniu do usprawnień systemu planowania przestrzennego w Polsce. Rekomendacje te zaadresowano podmiotowo to znaczy w odniesieniu do władz samorządowych i administracji rządowej, które mają kompetencje w zakresie planowania przestrzennego i planowania rozwoju (poziom lokalny gmina oraz powiat; poziom ponadlokalny: regionalny i krajowy). Dla wszystkich wskazanych poziomów planowania terytorialnego opracowano modele planowania (opisane szczegółowo w podrozdziale 5.3). Na treść przedmiotowych modeli składają się w szczególności rekomendowane do wykorzystania nowe typy instrumentów planowania i gospodarowania przestrzenią, których charakterystyki dokonano również w podrozdziale 5.3. Podstawą do wyboru nowych instrumentów i rozwiązań instytucjonalnych w zakresie planowania był ich przegląd dokonany w ujęciu teoretycznym w rozdziale trzecim monografii.

Formułując rekomendacje, skupiono się w szczególności na kwestiach związanych z:

- wprowadzeniem ustaleń normatywnych w wielkoskalowym planowaniu przestrzennym (regionalnym i krajowym) – celem podniesienia jego skuteczności;
- usprawnieniu procedur w odniesieniu do planowania w obszarach funkcjonalnych;
- wprowadzeniu standardów urbanistycznych jako przepisów obszarowych na różnych poziomach planowania;
- poprawieniu rozwiązań instytucjonalnych w zakresie kształtowania relacji między planowaniem przestrzennym a planami ochrony;

- uwagami do sposobu ujmowania hierarchiczności i subsydiarności w systemie planowania przestrzennego oraz realizacji planów;
- wzmocnieniu publicznych służb planowania i inne usprawnienia instytucjonalne.

4.3.8. Oryginalność pracy i możliwości jej wykorzystania

Odnosząc się do kwestii oryginalności omawianej pracy stwierdzić można, że składają się na nią wskazane niżej aspekty.

W warstwie teoretycznej pracy dokonano pogłębionej analizy mechanizmów ekonomicznych powodujących powstawanie różnego rodzaju efektów zewnętrznych na styku procesów zagospodarowania przestrzeni i podejmowania działań ochronnych o charakterze konserwatorskim (podrozdział 1.4). Dokonano również szczegółowej analizy istoty ułomności instytucjonalnych występujących w systemie planowania przestrzennego przyjmując jako odniesienie teoretyczne zagadnienie dylematów tzw. „wyboru publicznego” (podrozdział 1.5). Sformułowano również i poparto uzasadnieniem konieczność rewizji zakresu prawa własności i jego czytelnego oddzielenia prawa do zagospodarowania gruntów (podrozdział 1.6). Teza ta, może wydawać się kontrowersyjna na gruncie rozpowszechnionych, neoliberalnych ujęć ekonomicznych jednak zdaniem autora pracy daje się ona uzasadnić tak w ujęciu teoretyczno-filozoficznym jak i praktycznym.

W rozdziale drugim pracy starano się pogłębić konceptualizację paradygmatu susten-sywnego rozwoju w odniesieniu do problematyki zagospodarowania przestrzennego, przede wszystkim próbując doprecyzować, nieostre jak dotychczas i wciąż dyskutowane, zwłaszcza w praktyce, pojęcie ładu przestrzennego.

Oryginalność pracy w dużej mierze wynika jednak z obszernego, kompleksowego przeglądu różnych współczesnych form planowania, jego instrumentów i technik planistycznych scharakteryzowanych w rozdziale trzecim, jako punkt odniesienia dla sformułowania końcowych wniosków i rekomendacji.

Treści zawarte w rozdziale czwartym pełnią raczej rolę porządkującą – charakterystyka aktualnie obowiązującego systemu planowania przestrzennego stanowi tło do jego oceny. Ocena ta, a w szczególności rekomendacje usprawnień systemu planowania opisane w rozdziale piątym, mającym charakter rozważań empirycznych, stanowi najbardziej oryginalny i wartościowy element monografii, stanowiący o możliwości jej praktycznego zastosowania.

Referowana monografia naukowa została pomyślana jako praca o charakterze aplikacyjnym, której głównym celem miało być zidentyfikowanie rozwiązań poprawiających skuteczność ułomnego w Polsce systemu planowania przestrzennego.

Zaproponowane w monografii rozwiązania mogą potencjalnie znaleźć zastosowanie przy opracowywaniu przez podmioty publiczne rozwiązań instytucjonalnych ukierunkowanych na reformę systemu planowania przestrzennego i planowania rozwoju w Polsce.

4.3.9. Przywoływana literatura

1. Belof M. (2013), Teoria a praktyka planowania regionalnego: doświadczenia polskie w planowaniu przestrzennym po 1998 r., Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
2. Chmielewski J.M. (2005), Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa.
3. Chmielewski J.M. (2010), Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa.
4. Chmielewski J.M. (2016), Teoria i praktyka planowania przestrzennego. Urbanistyka Europy, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa.
5. Drzazga D. (2013a), Powiązania systemowe w planowaniu zagospodarowania przestrzennego w Polsce a zarządzanie rozwojem zrównoważonym, [w:] Z. Strzelecki, P. Legutko-Kobus (red.), Gospodarka regionalna i lokalna a rozwój zrównoważony, „Studia KPZK PAN”, t. CLII, wyd. KPZK PAN, Warszawa, s. 120–134.
6. Drzazga D. (2007a), Planowanie przestrzenne jako instrument wdrażania zrównoważonego rozwoju w Polsce – próba oceny, [w:] A. Graczyk (red.), Zrównoważony rozwój w teorii ekonomii i w praktyce, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu”, nr 1190, s. 248–257.
7. Gorzym-Wilkowski W.A. (2013), Planowanie przestrzenne województwa. Teoria – Ustawodawstwo – Praktyka, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
8. Izdebski H. (2013), Ideologia i zagospodarowanie przestrzeni. Doktrynalne prawno-polityczne uwarunkowania urbanistyki i architektury, Wolters Kluwer Polska SA, Warszawa.
9. Izdebski H., Nelicki A., Zachariasz I. (2007), Zagospodarowanie przestrzenne. Polskie prawo na tle standardów demokratycznego państwa prawnego, Sprawne Państwo. Program Ernst & Young, Warszawa.
10. Jędraszko A. (2005), Zagospodarowanie przestrzenne w Polsce – drogi i bezdroża regulacji ustawowych, Unia Metropolii Polskich, Warszawa.
11. Kotarbiński T. (2000), Dzieła wszystkie. Traktat o dobrej robocie, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław–Warszawa–Kraków.
12. Leśniak J. (1985), Planowanie przestrzenne, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
13. Malisz B. (1981), Zarys teorii kształtowania układów osadniczych, Wydawnictwo Arkady, Warszawa.
14. Niewiadomski Z. (2003), Planowanie przestrzenne. Zarys systemu, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa.
15. Nowak M. (2017), Niesprawność władz publicznych a system gospodarki przestrzennej (Inefficiency of Public Municipality and Spatial Economy System), „Studia KPZK PAN”, t. CLXXV, Polska Akademia Nauk, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, Warszawa, s. 1-249.
16. Noworól A. (2013), Ku nowemu paradygmatowi planowania terytorialnego, CeDeWu, Warszawa.
17. Sołtys J. (2008), Metody planowania strategicznego gmin z uwzględnieniem aspektów przestrzennych i rozwoju zrównoważonego, Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej, Gdańsk.
18. Szaja M. (2016), Polityka przestrzenna w procesie kreowania zrównoważonego rozwoju na poziomie lokalnym, „Uniwersytet Szczeciński, Rozprawy i Studia”, t. MXIV, nr 940, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
19. Ziobrowski Z. (1998), Skuteczność planowania przestrzennego na poziomie podstawowym, [w:] Planowanie przestrzenne skutecznym instrumentem rozwoju kraju. Ogólnopolska konferencja planowania przestrzennego Arsenał IX, B. Dziewałtowska [red.], Agencja Wydawnicza Instytutu Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Wrocław, s. 57–62.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Zainteresowania naukowo-badawcze autora uwarunkowane są w dużej mierze przebiegiem jego kariery zawodowej i wyborami dokonywanymi na wcześniejszych latach edukacji związanymi połączeniem wykształcenia przyrodniczego i ekonomicznego, przejawiającego się w interdyscyplinarnym podejściu do rozwiązywania problemów ochrony środowiska.

W okresie przed uzyskaniem stopnia doktora moje zainteresowania naukowo-badawcze koncentrowały się na problematyce gospodarki energetycznej miast w kontekście problemów ochrony środowiska i rozwoju sustensywnego. Efektem prowadzonych wówczas prac badawczych było opracowanie ponad ok. 15 publikacji (artykułów i rozdziałów w monografiach) na temat różnych metod i narzędzi służących racjonalizacji gospodarowania energią w miastach, ze szczególnym zwróceniem uwagi na instrument komunalnego/lokalnego planowania energetycznego. W pracach tych, pisanych w pierwszych latach XXI w., pojawiały się wątki podejmowane współcześnie w ramach „modnej” problematyki pod hasłem gospodarki niskoemisyjnej, zielonej gospodarki, czy adaptacji miast do zmian klimatu. Ukoronowaniem prac z początku kariery naukowej było wydanie monografii po doktoracie pt. *Interaktywny model proekologicznego zarządzania zintegrowaną gospodarką energetyczną i przestrzenną w rozwoju miast* [Drzazga, 2008]. W pracach tych przewijał się już watek potrzeby zintegrowanego podejścia do planowania, który znalazł rozwinięcie w odniesieniu do kwestii problematyki planowania przestrzennego, podjętej po uzyskaniu stopnia doktora.

Oprócz prac odnoszonych się do problematyki gospodarki energetycznej w miastach w okresie przed doktoratem pojawiły się jeszcze dwa wątki badawcze: 1) jeden związany ze środowiskowymi aspektami gospodarki miejskiej i ze szczególnym zwróceniem uwagi na ujęcie przestrzenne (np. prace pisane wspólnie z T. Markowskim [Drzazga, Markowski, 2001, 2005] i B. Banachowicz [Banachowicz, Drzazga, 2005; Banachowicz, Drzazga, Markowski, 2003]) i drugi 2) poświęcony problemom styku zagadnień zagospodarowania przestrzennego i ochrony przyrody (prace pisane z N. Ratajczyk [Drzazga, Trzcinka, 2003, 2003b; Drzazga, Ratajczyk 2005a, 2005b]).

Po uzyskaniu stopnia doktora, problematyka przestrzenna, w szczególności zagadnienia instytucjonalne planowania przestrzennego zdominowały moją aktywność naukowo-badawczą (co znalazło również odzwierciedlenie w dydaktyce). Podejmowane w pracach wątki badawcze emulowały stopniowo od problemów natury ogólnej traktującej o styku aspektów przestrzennych i środowiskowych [Drzazga, 2003, 2005, 2006, 2007a, 2009], potrzebie integracji tych zagadnień, w kierunku prac bardziej szczegółowych, tzn. koncentrują-

cych się na problematyce konstruowania mechanizmów i instrumentów planowania, służących ochronie walorów przyrodniczych przestrzeni [Drzazga, 2010a, 2010b, 2012, 2013b, 2015b, 2015c; Stawasz, Drzazga, Szydlowski, 2011] oraz określania warunków skuteczności w planowaniu i innych jego pożądanych funkcji i cech.

Jedne z ostatnich prace z tego obszaru, przygotowanych wspólnie z T. Markowskim [Markowski, Drzazga 2015, 2018] stanowią zaawansowane pod względem szczegółowości opracowania, w których dokonano konceptualizacji rozwiązań ukierunkowanych na podnoszenie skuteczności planowania przestrzennego. Prace te zostały również wykorzystane przy opracowywaniu „monografii habilitacyjnej” autora.

Oryginalność podejścia zastosowanego w analizie instrumentów planowania przestrzennego polega na próbie ujęcia planowania w sposób systemowy, tzn. ukazania go jako zbioru wzajemnie uzupełniających się procedur i regulacji zwiększających skuteczność interwencji publicznej w sferę zagospodarowania przestrzennego.

5.1. Przywoływana literatura

1. Banachowicz B., Drzazga D., Markowski T. (2003), Model zarządzania środowiskiem w aglomeracji łódzkiej, /w:/ „Techniczne problemy zarządzania środowiskiem w Łodzi”, Zarzycki R. [red.], Polska Akademia nauk, Oddział w Łodzi, Komisja Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Łódź, s. 9-31.
2. Banachowicz B., Drzazga D. (2005), Zarządzanie trwałym i zrównoważonym rozwojem obszarów metropolitalnych w Polsce, [w:] S. Czaja (red.), Konflikty i współpraca w realizacji strategii ekorozwoju, Europejskie Stowarzyszenie Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych Oddział Polski, Biblioteka „Ekonomia i Środowisko”, nr 33, Katedra Ekonomii Ekologicznej Akademii Ekonomicznej im. O. Langego we Wrocławiu, Nowa Ruda, s. 7-20.
3. Drzazga D., Markowski T. (2001), Przekształcenia wielkich miast a ekorozwój, /w:/ „Gospodarka komunalna w miastach”, praca zbiorowa pod redakcją Romana Zarzyckiego, Polska Akademia Nauk Oddział w Łodzi Komisja Ochrony Środowiska, Łódź, s. 5-34.
4. Drzazga D. (2003), Konflikty przestrzenne w realizacji strategii ekorozwoju – zarys głównych problemów, [w:] S. Czaja (red.), Konflikty i współpraca w realizacji strategii ekorozwoju, Europejskie Stowarzyszenie Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych Oddział Polski, Biblioteka „Ekonomia i Środowisko” nr 30, Katedra Ekonomii Ekologicznej Akademii Ekonomicznej im. O. Langego we Wrocławiu, Wrocław, s. 65-74.
5. Drzazga D. (2004), Interaktywny model proekologicznego zarządzania gospodarką energetyczną i przestrzenną w rozwoju miast, rozprawa doktorska napisana w Katedrze Zarządzania Miastem i Regionem Uniwersytetu Łódzkiego pod kierunkiem naukowym prof. zw. dr hab. Tadeusza Markowskiego, maszynopis, Łódź.
6. Drzazga D. (2005), Planowanie i zarządzanie w obszarach metropolitalnych – próba konkluzji (raport z konferencji), [w:] T. Markowski (red.), Planowanie i zarządzanie w obszarach metropolitalnych, „Biuletyn Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN”, z. 221; s. 40-58.
7. Drzazga D. (2006), Środowiskowe i przestrzenne aspekty zarządzania obszarami metropolitalnymi w Polsce w perspektywie rozwoju zrównoważonego i trwałego. Zarys problemu, „Problemy Ekologii”, vol. 10, nr 2(56), marzec–kwiecień; s. 65-70.
8. Drzazga D. (2007a), Planowanie przestrzenne jako instrument wdrażania zrównoważonego rozwoju w Polsce – próba oceny, [w:] A. Graczyk (red.), Zrównoważony rozwój w teorii ekonomii i w praktyce, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu”, nr 1190, s. 248–257.
9. Drzazga D. (2007b), Raport z ogólnopolskiej konferencji naukowej „Rola polskiej przestrzeni w integrującej się Europie”, [w:] T. Markowski, A. Stasiak (red.), Rola polskiej przestrzeni w integrującej się Europie, „Biuletyn Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN”, z. 233, s. 169–202.

10. Drzazga D. (2008), Interaktywny model proekologicznego zarządzania zintegrowaną gospodarką energetyczną i przestrzenną w rozwoju miast, seria „Prace doktorskie z zakresu ekonomii i zarządzania”, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
11. Drzazga D. (2009), System przyrodniczy w zarządzaniu rozwojem obszarów metropolitalnych (próba konkluzji), [w:] D. Drzazga, T. Markowski (red.), System przyrodniczy w zarządzaniu rozwojem obszarów metropolitalnych, „Studia KPZK PAN”, t. CXXXIII, wyd. KPZK PAN, Warszawa; s. 173-194.
12. Drzazga D. (2010a), Instrumenty zarządzania obszarami cennymi przyrodniczo wobec zagrożeń procesów suburbanizacji, [w:] M. Burchard-Dziubińska, A. Rzeńca (red.), Zrównoważony rozwój na poziomie lokalnym i regionalnym. Wyzwania dla miast i obszarów wiejskich, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź; s. 10-32.
13. Drzazga D. (2010b), Zarządzanie w obszarach metropolitalnych: procesy – struktury organizacyjne – instrumenty, [w:] Procesy metropolizacyjne w teorii naukowej i praktyce, Biblioteka Wiadomości Statystycznych, t. 63, GUS, Urząd Statystyczny w Łodzi, Warszawa, s. 229-241.
14. Drzazga D. (2012), Polityka przestrzenna i podejście terytorialne a koncepcja zrównoważonego rozwoju, [w:] „Trendy i wyzwania zrównoważonego rozwoju w XXI wieku. Zrównoważony rozwój na poziomie regionalnym. Zrównoważony rozwój na obszarach wiejskich”, t. II, „Handel Wewnętrzny. Rynek. Przedsiębiorstwo. Konsumpcja. Marketing”, lipiec–sierpień; s. 30-38.
15. Drzazga D. (2013a), Powiązania systemowe w planowaniu zagospodarowania przestrzennego w Polsce a zarządzanie rozwojem zrównoważonym, [w:] Z. Strzelecki, P. Legutko-Kobus (red.), Gospodarka regionalna i lokalna a rozwój zrównoważony, „Studia KPZK PAN”, t. CLII, wyd. KPZK PAN, Warszawa, s. 120-134.
16. Drzazga D. (2013b), Projekt badawczy ESPON oraz dyrektywa INSPIRE jako narzędzia wspomagania planowania przestrzennego, „Folia Oeconomica. Acta Universitatis Lodziensis”, nr 287, s. 91-104.
17. Drzazga D. (2015a), Diagnoza i zintegrowana analiza SWOT, [w:] M. Turała, T. Markowski (red.), Planowanie jako instrument zintegrowanego zarządzania w jednostkach samorządu terytorialnego. Podręcznik dla samorządowców dotyczący innowacji, Katedra Zarządzania Miastem i Regionem, Wydział Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 40-86.
18. Drzazga D. (2015b), Planowanie w ochronie i kształtowaniu walorów przyrodniczych przestrzeni w obszarach zurbanizowanych, [w:] T. Kudłacz, P. Lityński (red.), Gospodarowanie przestrzenią miast i regionów – uwarunkowania i kierunki, „Studia KPZK PAN”, t. CLXI, wyd. KPZK PAN, Warszawa, s. 140-147.
19. Drzazga D. (2015c), Współczesne wyzwania stojące przed planowaniem przestrzennym w świetle paradygmatu zrównoważonego rozwoju, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica”, nr 2(313), s. 177-193.
20. Drzazga D., Markowski T. (2005), Ogólna koncepcja instrumentów zarządzania procesami suburbanizacji w obszarach metropolitalnych, [w:] P. Lorens (red.), Problem suburbanizacji, Biblioteka Urbanisty, nr 7, Wydawnictwo „Urbanista”, Warszawa, s. 208-223.
21. Drzazga D., Ratajczyk N. (2005a), Planowanie przestrzenne w Polsce a system obszarów chronionych – ocena i perspektywy, „Przegląd Przyrodniczy”, t. XVI, z. 1-2, s. 73-93.
22. Drzazga D., Ratajczyk N. (2005b), Rozprzestrzenianie się zabudowy aglomeracji łódzkiej na terenach otwartych na przykładzie Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, „Przegląd Przyrodniczy”, t. XVI, z. 1-2, s. 183-199.
23. Drzazga D., Stawasz D., Szydłowski C. (2011), Wybrane aspekty sprawności zarządzania w administracji publicznej, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
24. Drzazga D., Trzcinka N. (2003a), Konflikty na tle: ochrona przyrody a inne funkcje przestrzeni – na przykładzie Lasu Łagiewnickiego w Łodzi, „Przegląd Przyrodniczy”, t. XIV, z. 3-4, s. 139-149.
25. Drzazga D., Trzcinka N. (2003b), Zachowanie przyrodniczych walorów przestrzeni miejskiej Łodzi w świetle zapisów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta, „Przegląd Przyrodniczy”, t. XIV, z. 3-4, s. 53-73.
26. Markowski T., Drzazga D. (2015), *Koncepcja systemu zintegrowanego planowania rozwoju w Polsce (założenia i zasady kierunkowe budowania systemu)*, [w:] A. Klasik, F. Kuźnik (red.), *Rozwój obszarów miejskich w polityce regionów*, „Studia KPZK PAN”, t. CLXIV, Warszawa, s. 10-42.
27. Markowski T., Drzazga D. (2018), *Koncepcja systemu zintegrowanego planowania rozwoju w Polsce (założenia i zasady kierunkowe budowania systemu)*, opracowana na podstawie dyskusji warsztatowych przez zespół: Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, Towarzystwa Urbanistów Polskich oraz zaproszonych ekspertów, maszynopis elektroniczny, Warszawa-Łódź.

D. Drzazga